

**АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ
УСТРІЙ УКРАЇНИ ХІХ СТ.
НАЦІОНАЛЬНЕ ВІДРОДЖЕННЯ
УКРАЇНИ**

Етапи національного відродження в Україні

Фольклорно-етнографічний: збирання та публікація народних пісень, вивчення історії, звичаїв, мови свого народу, на підставі чого формується аргументація існування окремої нації

Культурно-літературний: відродження мови, боротьба за розширення сфери її використання; поширення літературних, драматичних, наукових творів, написаних рідною мовою; зростання національної самосвідомості

Політичний: боротьба нації за звільнення, зародження масового національного руху, що може призвести до незалежності нації; виникнення політичних організацій, програми яких містять вимоги автономії та незалежності

Основні напрямки визвольного руху в Україні першої половини ХІХ ст.

Польський

Об'єднував польських патріотів, що боролися за відновлення незалежності Речі Посполитої. Прояви: польське повстання 1830—1831 рр. на чолі з *Й. Лелевелем*, яке почалося у Варшаві: польський сейм звернувся до населення Правобережної України із закликом до повстання, проте українські селяни повстання не підтримали, оскільки вороже ставилися до поляків-поміщиків, а самі поміщики боялися повторення гайдамаччини; цим протиріччям скористався російський уряд, пообіцявши селянам свободу за затримку повстанців; у *вересні 1831 р.* повстання було придушене

Йоахі́м Ле́левель (1786—
1861) - польський історик та
політичний діяч-демократ,
один з організаторів
польського листопадового
повстання.

Польське повстання

Польське повстання

Росій-
ський

Представники російського дворянства домагалися лібералізації імперських порядків. Прояви: повстання декабристів 1825 р.

Союз спасіння

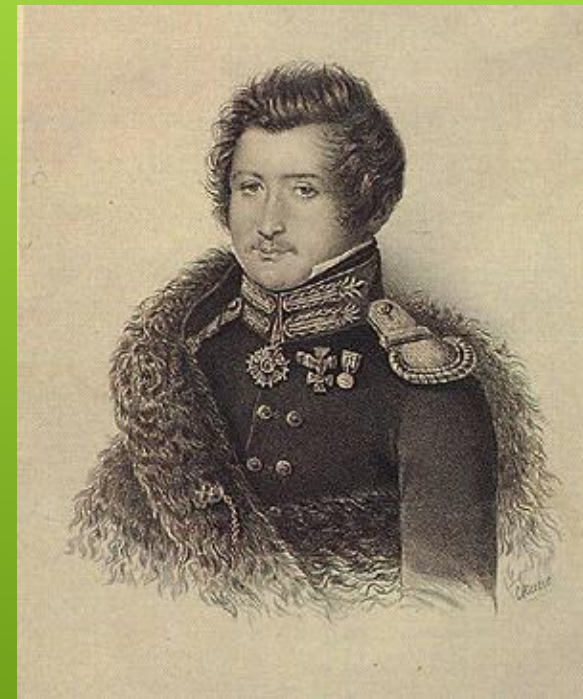
Північне товариство

Сергій Трубецькій

Павло Пестель

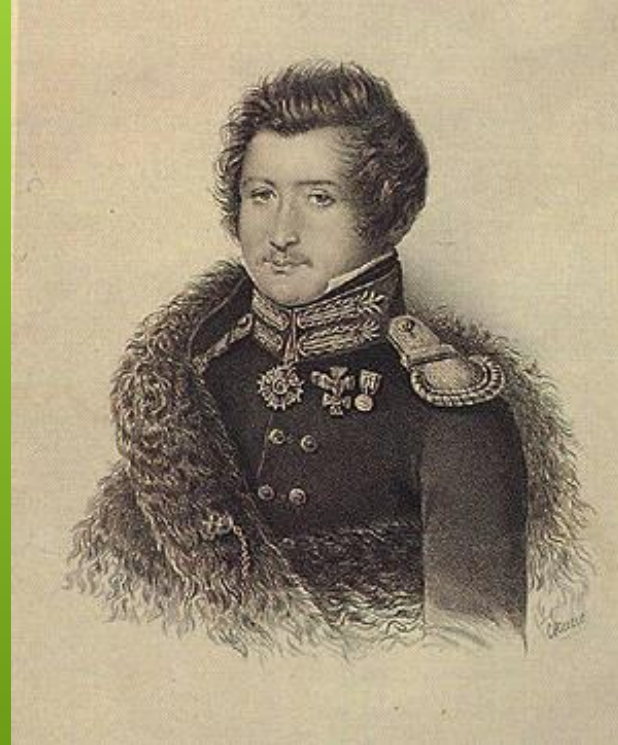

Сергій Муравйов-Апостол

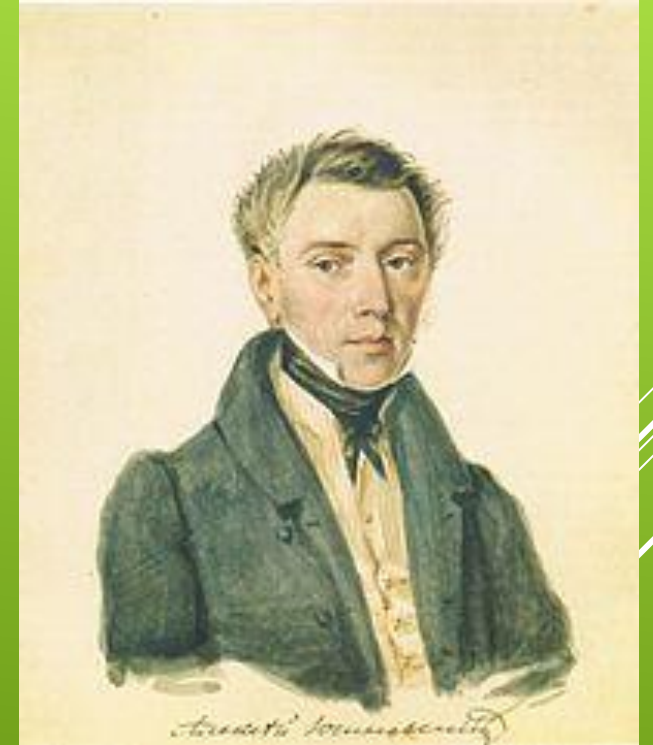
Південне товариство декабристів

Павло Пестель

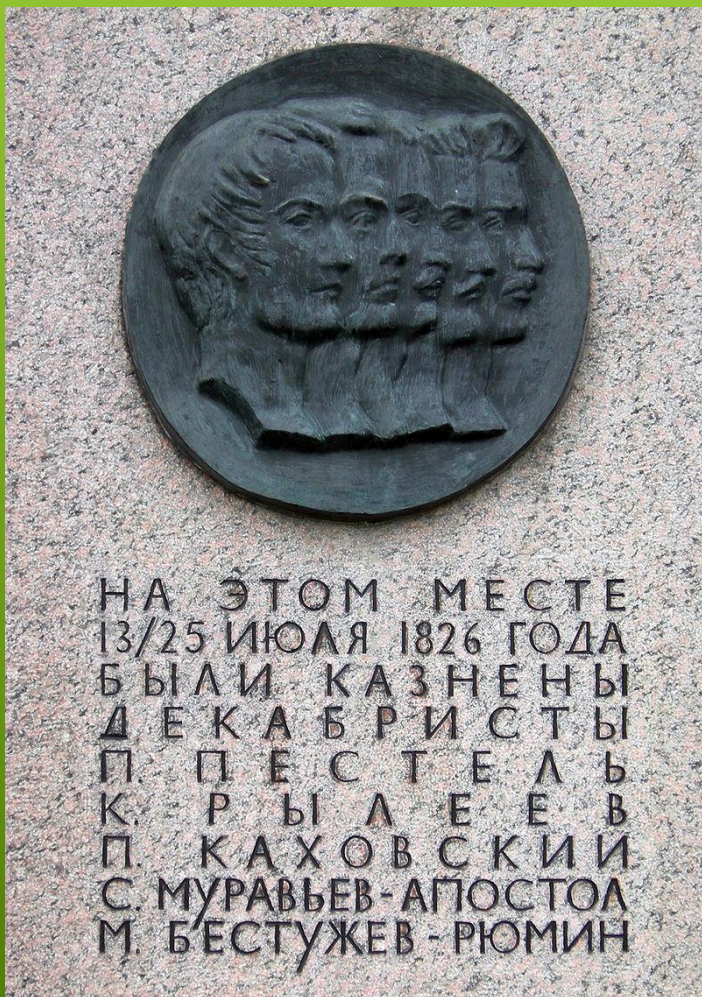

Сергій Муравйов-Апостол

Олексій Юшневський

Декабристи — представники дворянства Росії, які боролися за повалення царату й скасування кріпацтва; у *1825 р.* підняли антицарське повстання, яке закінчилося поразкою

**Обеліск на місці страти декабристів,
фрагмент, Санкт-Петербург**

Причини

Розуміння, що кріпацтво й самодержавство є головними причинами відсталості Росії.

Вплив війни з Наполеоном *1812 р.*, яка виховала патріотизм майбутніх декабристів і зблизила їх із народом, і закордонних походів російської армії *1813—1814 рр.*, що познайомили Україну із західними революційними вченнями.

Розчарування в Олександрі I, який спочатку сприяв розробці реформаторських проектів, а після наполеонівських війн установив реакційний режим.

Вплив міжнародних подій: зростання національно-визвольного руху в Італії, Греції, Іспанії

Південне товариство («Руська правда» П. Пестеля):

повалення самодержавства шляхом перевороту;

проголошення республіки;

відразу після перевороту має бути встановлена революційна диктатура для здійснення перетворень;

виборче право для чоловіків від 20 років без обмежень;

верховна законодавча влада належить Народному віче, виконавча — Державній думі, нагляд за виконанням законів — Верховному суду;

скасування кріпацтва та наділення селян землею без викупу;

обмеження поміщицького землеволодіння;

ліквідація станових привілеїв, рівність громадян перед законом;

свобода слова, друку, віросповідання;

ліквідація військових поселень і зменшення терміну служби в армії;

збереження єдиної неподільної Росії, у якій жодний народ не має права на відокремлення, крім Польщі. Україна мала стати однією з десяти областей Росії.

«Північне товариство» («Конституція» М. Муравйова):

конституційна монархія, цар наділений виконавчою владою та є головним державним службовцем;
законодавча влада належить парламенту — Народному віче;
виборче право — від 21 року зі збереженням майнового цензу;
скасування кріпацтва, наділення селян двома десятинами землі та садибою; збереження поміщицького землеволодіння;
Росія — федерація із 14 держав і двох областей із самостійним управлінням, але без урахування етнічних кордонів. Україна мала бути поділена на Чорноморську державу з центром у Києві та Українську державу з центром у Харкові.

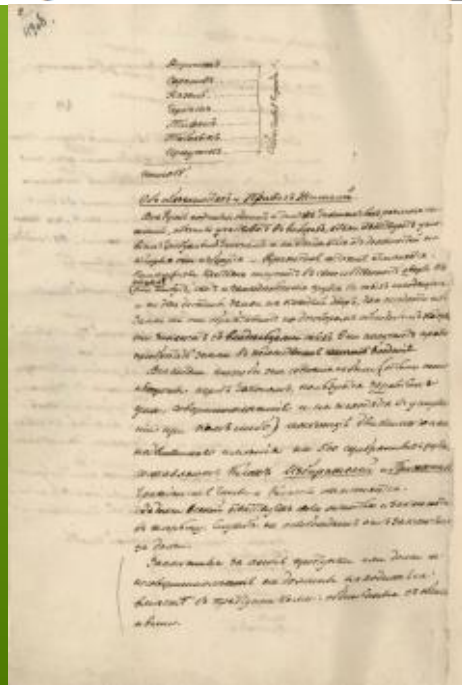

Конституція М. Муравйова

Микита Муравйов

Товариство об'єднаних слов'ян:

об'єднання слов'янських народів у федеративну республіку;
парламент республіки, що складається представниками всіх народів, приймає тільки основні закони федерації, кожний народ має право на широке самоврядування

Результати й наслідки

Декабристи зазнали поразки, оскільки їхні мета й ідеї були незрозумілими народові, вони мали вузьку соціальну базу (дворянство), керівники не проявили рішучості, а перевага урядових військ була безсумнівною.

Декабристи стали взірцем мужності, героїзму, самопожертви й відданості революційній справі для наступних поколінь.

Це було перше в історії Росії та України організоване збройне повстання проти самодержавства та кріпацтва, що дало поштовх революційному руху в наступні роки (польське повстання 1830—1831 рр., діяльність Кирило-Мефодіївського братства).

Поразка декабристів знаменувала смугу реакції в Росії, репресій проти вільнодумства. Була створена таємна поліція, посилився нагляд за вищими навчальними закладами

Український

Об'єднував прибічників боротьби за звільнення України від імперського панування

Передумови

Лівобережна козацька старшина мала пред'явити історичні документи, що підтверджували її походження, для набуття російського дворянства.

Діяльність в Україні масонських організацій, які пропагували ідеї свободи, братерства, рівності.

Поширення західноєвропейської ідеї про визнання народу як вищого джерела влади, що має право на власну державу, та ідей романтизму, який тяжів до народної культури

Рух дворян-автономістів, метою яких є відновлення втраченої автономії Гетьманщини (В. Полетика, Р. Маркович тощо). Прагнули зберегти місцеву правову систему (Литовські статuti) і відновити козацьку армію.

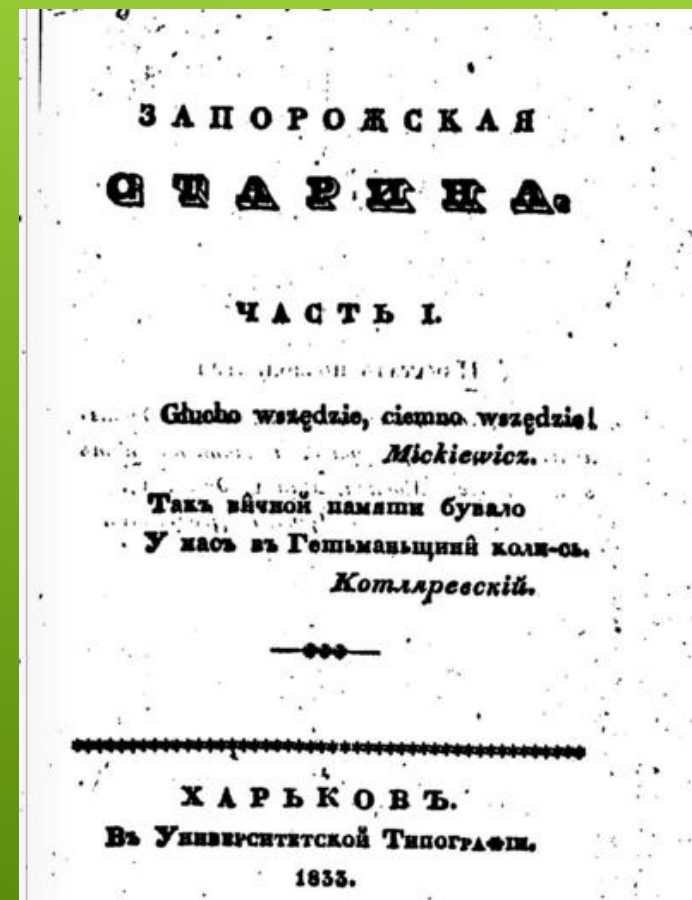
Відновлення історії українського народу на основі історичного документа «Історія Малої Росії...» Д. Бантиш-Каменського. Він стверджував, що українці є відгалуженням російського народу, а возз'єднання України з Росією — найвизначніша подія в їхній історії. Натомість М. Маркевич в «Історії Малоросії» обстоює самобутність українців і їхнє право на самостійність. Обґрунтування ідеї незалежності України в «Історії Русів» — анонівному історичному творі початку ХІХ ст. (авторство приписують Г. Кониському та Г. Полетиці). Головний зміст — боротьба українців проти польського та московського поневолення, порушення Московою Березневих статей 1654 р.

Збирання та публікація українського фольклору. М. Цертелєв надрукував першу збірку українських історичних дум (1819 р.); перше видання ліричних українських пісень здійснене майбутнім ректором Київського університету М. Максимовичем (1827 р.). Розвиток української мови. Публікація «Енеїди» І. Котляревського (1798 р.) — першого художнього твору розмовною українською мовою, «Малоросійських оповідань» Г. Квітки-Основ'яненка (1834 р.). У 1818 р. О. Павловський написав «Граматику малоросійського наречія», у якій уперше розроблено граматичну будову української мови, принципи її літературного та розмовного вжитку.

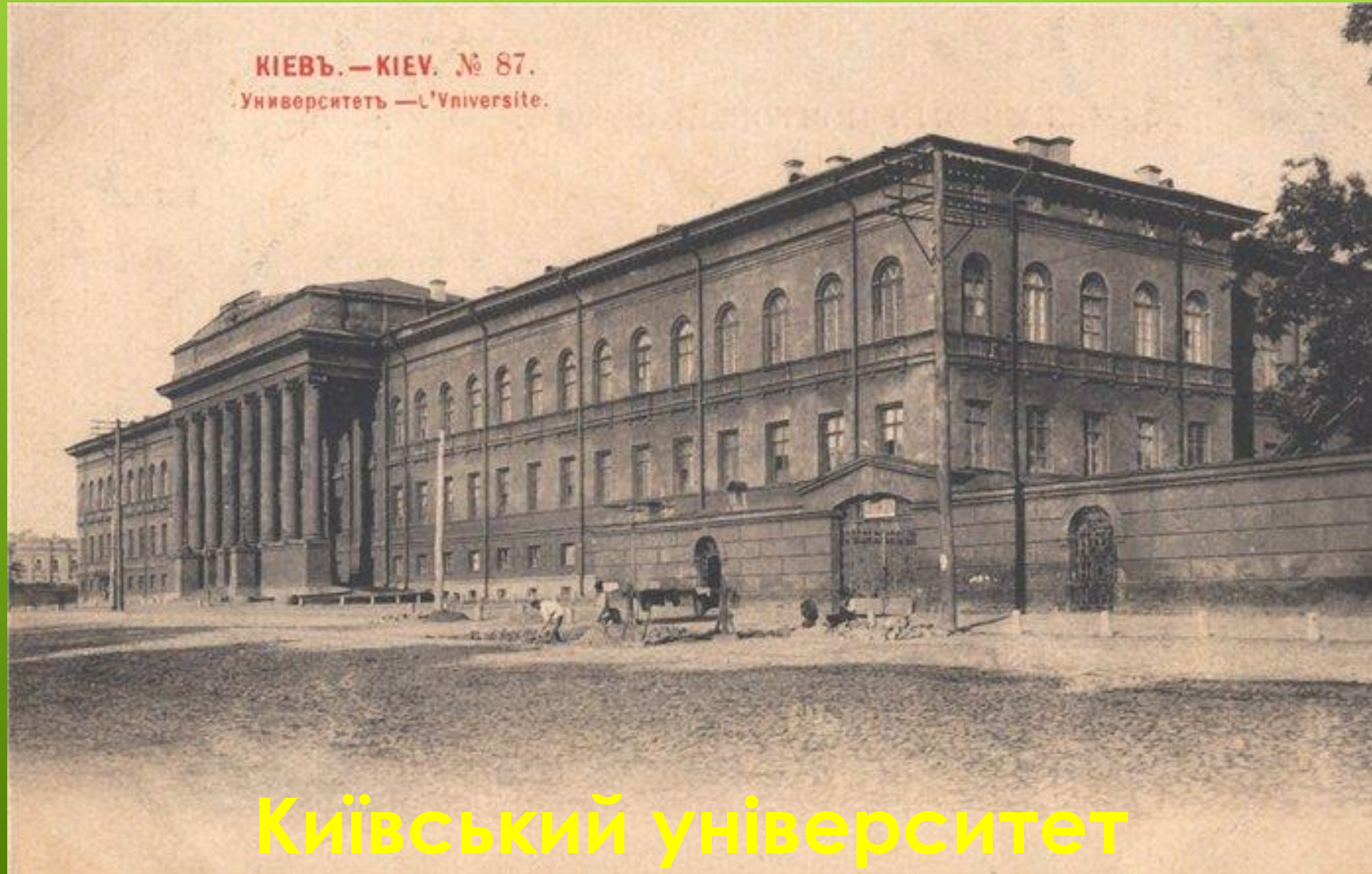

Микола Цертелєв

Відкриття в *1805 р. Харківського університету*, що став центром українського духовного відродження. Гурток «харківських романтиків» під проводом І. Срезневського вивчав українську історію та культуру, запроваджував українську мову в літературу. Випущені популярний журнал «Український вісник», фольклорно-етнографічні збірки «Запорозька старовина» (1833—1838 рр.).

Заснування в *1834 р. Київського університету* спричинило переміщення українського інтелектуального центру з Харкова до Києва (осередок археологічних, історичних, етнографічних, філологічних досліджень)

Зна-
чення

Видані перші етнографічні, історичні та літературні твори, які «відкрили» Україну та обґрунтували уяву про те, що українці є окремим народом із власною культурою та традиціями.
Початок формування літературної української мови.
Обґрунтована мета українського відродження — самостійність України

Дякую за увагу

